

Ten geleide²

Beste auteur,

Dit boek gaat over respons-ability, het vermogen om een respons te geven op de wereld om mij heen. Het streepje, zo begrijp ik, markeert een cruciaal onderscheid. Want je wilt me juist niet op het spoor zetten van ‘responsibility’ in de zin van (juridische) aansprakelijkheid en (formele) verantwoordelijkheid, niet richting het eenduidige oordeel en de eenvoudige schuld, die de werkelijkheid messcherp in stukjes snijden. Toch?

Beste lezer,

Dat is precies waar dit boek over gaat: hoe kunnen we samenhang zien in plaats van losse stukjes? Hoe kunnen we vanuit verschillende perspectieven waarnemen en niet alleen vanuit ons vooropgezette idee over hoe de dingen zouden moeten werken? Hoe worden we ons bewust van alle aannames die onze waarneming vernauwen? Hoe kunnen we onze blik verruimen en verfijnen? Je kunt je machteloos en overweldigd voelen door wat je om je heen ziet gebeuren. Dan heb je geen antwoorden meer. En dat is wat er voor mij op het spel staat: kunnen blijven waarnemen, opdat je niet verstomt.

Beste auteur,

Ik voel me uitgedaagd en uitgenodigd, want dit is wat ik wil, maar vaak niet kan. Ook ik conformeer me aan regels van gevestigde ordes zonder dat ik zie dat ik mij conformeer. Ook ik hoop op beloftes van systemen die we zelf gecreëerd hebben en zie te laat wat de treurige effecten zijn. Ook ik raak verstrikt als mijn onderscheidend vermogen mij in de steek laat. Waar of hoe te beginnen? Of beter gezegd, hoe kan ik in dit boek beginnen?

Beste lezer,

Een boek is lineair, terwijl waar ik het met je over wil hebben eigenlijk alleen wederzijds, in conversatie kan ontstaan. Misschien helpt het als ik schets dat het hart van het boek het hoofdstuk ‘Oriëntatie’ is; *oriëntatie* op de waarnemingen, gedachten, overtuigingen, emoties, beelden, gevolgtrekkingen en intenties die aan respons voorafgaan. ‘Boek als atelier’ *beschrijft* hoe je dit boek zo kunt gebruiken dat het als een onderzoeksruijnte voor je kan gaan werken. ‘Work in process’ beschrijft het werk, geeft een beeldschets, vertelt wat mijn beweegredenen zijn, waar het vandaan komt. ‘In conversatie’ geeft richting aan hoe je inzichten die je hebt opgedaan zou kunnen *integreren*. Echter het begrijpen van deze opzet maakt nog niet dat het boek gaat leven voor je. Waar ik op hoop is dat je bij (her)lezing de uitnodiging voelt om achterin te beginnen, of in het midden. Ik kan niet ‘rond schrijven’, maar je kunt wel rond lezen, associatief resonerend op een woord, een regel, een alinea. Waar ik op hoop is dat het feit dat het een handzaam boekje is uitnodigt om deze teksten met je mee te laten reizen, in je binnenzak, naar al die plekken waar een tactvolle, maar onverzettelijke respons ruimte kan creëren in de gevestigde orde.

Beste auteur,

Het helpt om te beseffen dat het de bedoeling is om door deze geschreven ‘mentale tentoonstelling’ heen te meanderen op mijn eigen wijze, dat het aan mij is om wat je voorstelt op mijn eigen ervaring te betrekken en dat het dan kan gaan werken als een onderzoeksruijnte. Ik hoop dat vrijmoedig kijken naar mijn verontwaardiging, verbazing of moedeloosheid me inspiratie en creativiteit schenkt voorbij deze emoties. En dat ik al lezend de kunst van het onderscheidend waarnemen bij je af kan kijken. Zoals je doet bij respons-ability: dat enkele streepje dat een wereld van verschil maakt.

Beste lezer,

Ja dat streepje. Misschien ligt hierin het geheim: in het menselijk vermogen om vaststaande betekenissen open te breken en om dat in conversatie te brengen, voor te stellen aan de ander. Onze capaciteit om vitale respons te geven ligt zoveel dichterbij dan we denken, vaak is het een kwestie van je verwondering niet laten overschaduwen door conditioneringen, door hoe je denkt dat je het zou moeten zien. Daarom vormt het onderzoek naar waarnemen wat je ‘voor waar’ neemt de rode draad in dit boek...

Marijke Spanjersberg in conversatie met
Marjorieke Glaudemans
November 2023

2 Deze dialoog ontstond in conversatie met Marijke Spanjersberg, zo brachten we het wederzijdse in beeld waartoe dit respons-ability *conversation piece* uitnodigt. Marijke Spanjersberg is systeemkundige en cultuurpsycholoog. Ze volgde een respons-ability atelier en deed verder persoonlijk onderzoek in een persoonlijk werkatelier. Dat resulteerde in het boek Tussentaal, 2022. Marjorieke en Marijke werken regelmatig samen aan het creëren van ruimte in de gevestigde orde.